

development of schools of front-rank experience in the system of medical formation of Ukraine of the second half of XX – Attention is accented beginning of XXI of century on that logic of scientific research lined up taking into account general, scientific and concretely scientific levels of methodology of scientifically-pedagogical research.

Originality. *It is shown that at general level of methodology to the logician of research of the outlined problem determine: philosophical principles of development, determinism, mutual action, to rationalism; laws of dialectics (unity and fight of oppositions, in-quality changes, denial of denial); categories of philosophy (amount and quality, essence and phenomenon, maintenance and form). It is marked that the theory of apperception, theory of attraction, theory of social educational, developments in industry of empiric psychology of consciousness of F. Bacon, theory of behaviorism, theory of psyhotehnyс, theory of iteration, theory of small groups, conception of Yo. Shumpeter, conception of noosphere of V. Vernadskyi, provide at scientific level to the logician of scientific research, and also activity and historical approaches. On concretely scientific levels are considered general (democratization and humanizing, system and integrity, are in a management, rational combination of centralization and decentralization, unity of undivided authority and collective nature, objectivity and plenitude of information) and specific principles of management development of schools of front-rank experience, and also works of modern scientists, the decision of the investigated problem is founded in that.*

Conclusion. *The present in scientific literature methodological going and positions of scientists is considered and confronted near understanding of select problem create soil for a scientific search taking into account general, scientific and concretely scientific levels of methodology of scientifically-pedagogical research. Not applying on the exhaustive opening of the presented aspect of select problem, respect for expedient to point a further scientific search at the study of mechanism of management development of schools of front-rank experience in the system of home medical formation of the second half of XX of century.*

Key words: *methodology; methodological approach; even methodologies; research strategy; research tactics; management; school of front-rank experience; system of medical education; Ukraine.*

*Одержано редакцією 10.08.2017
Прийнято до публікації 14.08.2017*

УДК 373.2.015.31:57.081.1 (045)

КОРИННА Ганна Олексіївна,

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри психології та педагогіки розвитку дитини, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, м. Умань, Україна

ПРИРОДА ЯК ЗАСІБ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. *Розглянуто актуальну проблему екологічного виховання дітей дошкільного віку і значення природи у формуванні їхньої особистості. Автором теоретично проаналізовано наукову літературу, визначено місце і роль природи в екологічному вихованні дітей, основні завдання у формуванні їхньої екологічної культури. Розкрито педагогічні умови екологічного виховання дітей і психологічні аспекти ціннісного ставлення до природи.*

Акцентовано увагу на тому, що природа є не лише джерелом знань дітей дошкільного віку, а також радісних переживань, які дитина запам'ятовує на все життя. З'ясовано основне завдання екологічного виховання: накопичення екологічних знань, пробудження інтересу і любові до природи, прагнення берегти, примножувати її, формувати вміння і навички діяльності у природі.

Ключові слова: *діти; особистість; дошкільний вік; екологічне виховання; природа; екологічна культура; екологічні знання; ціннісне ставлення до природи; педагогічні умови.*

Постановка проблеми. Сучасні екологічні проблеми, які щоразу постають перед людством, викликали необхідність виховувати в молодого покоління любов і повагу до природи та її ресурсів, формувати в них екологічну культуру. Нові світоглядні орієнтири і завдання актуалізували проблему ставлення дитини до природи, корекції ціннісних орієнтацій і утвердження гуманістичних соціально-моральних позицій щодо використання природи суспільством.

Відтак, завданням дошкільних начальних закладів стало виховання молодого покоління в душі дбайливого, бережливого ставлення до природи, здатності вирішувати питання раціонального природокористування, захисту і відтворення природних багатств землі. На думку видатного педагога В. Сухомлинського, «школа майбутнього повинна найповніше використовувати для гармонійного розвитку людини все, що дає природа і що зможе зробити людина для того, щоб природа служила їй. Уже через це ми повинні берегти і поновлювати природні багатства, які маємо» [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми екологічної освіти й екологічного виховання обґрунтовували педагоги різних епох, зокрема Я. Коменський, Й. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, В. Сухомлинський, К. Ушинський. Питання підготовки майбутніх вихователів до екологічного виховання дітей дошкільного віку досліджували Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богініч, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Лисенко, М. Машовець, Т. Поніманська, Г. Тарасенко. У працях О. Водовозової, Є. Тихеєвої, Л. Шлегер, Н. Яришевої розкрито шляхи реалізації дидактичних принципів, на основі яких у дошкільників формується розуміння зв'язків людини і природи.

На етапі розвитку сучасної наукової думки вітчизняні й зарубіжні дослідники (Л. Білик, Л. Белялова, В. Вернадський, Н. Демешкант, Н. Єфименко, А. Захлебний, І. Зверев, Л. Лук'янова, В. Петрук, Н. Пустовіт, О. Пруцакова, Ю. Саунова, С. Совгіра, І. Суравегіна, Л. Титаренко, О. Федоренко, С. Шмалей) присвятили свої роботи питанню екологічної освіти та виховання.

Незважаючи на підвищений інтерес науковців до питання екологічного виховання дітей дошкільного віку, дослідження впливу навколишнього середовища на виховання й навчання дитини, формування її особистості як багатогранного і складного явища не втрачає своєї актуальності.

Метою статті є аналіз і узагальнення інформації щодо природи як засобу екологічного виховання дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дитинство – це дитячий вік і дитячі роки, період життя, у якому закладається підґрунтя, фундамент особистої активності, особистісних якостей і властивостей, цінностей, що визначають майбутнє життя; період народження і становлення особистості з її майбутніми духовними і моральними цінностями, період пізнання соціуму та її величності Людини; відкриття дитиною царини Життя на планеті Земля в усьому її розмаїтті, з усіма його позитивними і негативними проявами; це перші кроки навчання; це жадаба знань, це перші радощі, перші розчарування і перші сльози... це, нарешті, фундамент становлення громадянина і патріота своєї країни [9].

Процес становлення особистості в дошкільному дитинстві є процесом її безперервного розвитку у площині формування первинних абрисів світосприйняття, освоєння і присвоєння світу, що відзначаються певними просторово-часовими уявленнями про дійсність, які, сполучаючись і синтезуючись, дають у результаті цілісний образ світу [8, с. 136]. У цьому віці формуються елементарні поняття про навколишній світ, розвивається цілісне сприйняття природи в гармонійному поєднанні пізнавальних, естетичних і етичних мотивів взаємодії з нею, формується екологічна культура, екологічні уявлення, емоційно-ціннісне ставлення до природи та екологічно доцільна поведінка.

Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку є актуальною проблемою сучасності, оскільки саме в цьому віці закладаються основи екологічної свідомості,

екологічної культури, що впливають на поведінку і діяльність людини у природі, що підтверджує вагомість використання цього сенситивного періоду для екологічного виховання особистості. У Законі України «Про дошкільну освіту» її роль визначається як провідна у формуванні особистості дитини, тому зміст освіти має виступати базисом становлення людини, а методи відповідати віковим особливостям дітей [4]. Екологічна освіта і виховання покликані забезпечити дошкільників науковими знаннями про взаємозв'язок природи і суспільства, допомогти зрозуміти багатогранне значення природи для суспільства в цілому і кожної людини зокрема, виробити потребу в спілкуванні з природою, оволодіти нормами правильної поведінки у процесі взаємодії з нею, сформувані прагнення й уміння брати активну участь в охороні навколишнього середовища [10].

Важливою умовою здійснення ефективного екологічного виховання в перехідному періоді розвитку дітей є інтенсифікація різноманітних видів дитячої діяльності старшого дошкільника в дошкільному навчальному закладі (навчальній, ігровій, трудовій, творчій), насичення їх екологічним змістом. Успішному розв'язанню завдань екологічного виховання сприяє екологізація навчальної діяльності, основна функція якої – залучити дітей до тих суспільних відносин, у процесі яких формуються ціннісні орієнтації, загальнолюдські норми і правила, що вироблені культурою цього суспільства [3].

Екологічну освіту і виховання дітей дошкільного віку потрібно здійснювати повсякденно в сім'ї, але для успішного виховання велике значення має робота, що проводиться в цьому напрямі дошкільними навчальними закладами. Адже тут виховуються основні риси характеру особи, а спілкування з природою відіграє першорядну роль. Враження дитинства закарбовується в пам'яті назавжди. Прищеплення любові до природи, високоморального ставлення до її багатства – це проблема не лише естетичного та етичного збагачення особи. Так, О. Соколовська [10] зазначала, що для досягнення позитивних результатів в екологічній освіті й вихованні важливо брати до уваги як вікові, так і індивідуальні особливості, ставлення до занять, мотивацію, потреби і здібності кожної дитини. З урахуванням цих умов, на думку науковця, вихователь зможе забезпечити свідоме і повноцінне сприйняття дитиною наукового матеріалу екологічного змісту, виробити правильне ставлення до середовища.

Також О. Соколовська [10] на основі вивчення теоретичних даних із наукових джерел, власного багаторічного досвіду, результатів дослідження бази дошкільних навчальних закладів, визначила такі педагогічні умови екологічного виховання: урахування вікових особливостей дошкільників, їхніх пізнавальних можливостей у процесі екологічної освіти і виховання; вибір форм, методів, прийомів екологічного виховання засобами дитячої книги; ігрові завдання з природничим змістом, організація праці дітей у природі.

Ураховуючи, що в дошкільному віці починають закладатися основи для вирішення питань екологічного виховання, їх слід сприймати і як завдання, які здійснюються з урахуванням віку і можливостей дітей: засвоєння системних знань, які відображають основну залежність у природі – залежність організмів від умов існування; розуміння багатосторонньої цінності природи як джерела матеріальних і духовних сил суспільства; оволодіння прикладними знаннями, практичними вміннями, навичками раціонального природокористування; розвиток здатності оцінювати стан навколишнього середовища, приймати правильні рішення щодо його поліпшення, передбачати можливі наслідки своїх дій і не допускати негативних дій на природу в усіх видах громадсько-трудова діяльності; розвиток потреби у спілкуванні з природою, прагнення до пізнання навколишньої природи в єдності з морально-естетичними переживаннями, активізація діяльності, що спрямована на покращення природного і перетворювального середовища, непримиренність до дій людей, які шкодять йому, пропаганда природоохоронних ідей [11, с. 40–41].

Відзначимо, що основними умовами екологічного виховання дошкільників можна вважати такі: забезпечення міждисциплінарного підходу в формуванні знань про

природу і природокористування; урахування вікових, пізнавальних можливостей дітей у процесі екологічного виховання; організація діяльності, що сприяє поліпшенню навколишнього середовища; вибір оптимальних форм і методів роботи з дітьми; приклад вихователя; спільна робота дошкільного навчального закладу та сім'ї [11, с. 42].

Природа як засіб екологічного виховання дітей завжди цікавила педагогів, зокрема, прогресивною педагогічною думкою високо оцінено її вплив на процес формування особистості. Так, Я. Коменський, пропагуючи принцип природовідповідності виховання, убачав у людині не лише соціалізовану істоту, а, насамперед, органічну частину природи. Згідно з цим принципом, вихованець має розвиватися, жити і творити за законами природи і відповідно до її циклічних змін. Ж.-Ж. Руссо, у свою чергу, тлумачив людину як найдосконаліший витвір Природи. Опікуючись долею як суспільства, так і природи, він намагався закликати до повернення у природу і врятувати людей від морального розбещення, а навколишній світ – від остаточного руйнування. Ці думки ніби продовжує Й. Песталоцці, який уважав виховання ефективним лише в умовах, що близькі до природних. До принципу природовідповідності виховання А. Дістервег слушно додає принцип культуровідповідності виховання, стверджуючи цим їх взаємозалежність і взаємодоповнюваність. Універсальний закон «життя відповідно натурі» пропонує у своїй «осердеченій» педагогіці Г. Сковорода, який заповів нащадкам пізнавати самих себе через усвідомлення власного місця у природі. Палким прибічником виховання дітей засобами природи був К. Ушинський, який закликав глибоко вивчати природу дитини, з однієї сторони, і максимально наблизити її виховання до природи – з другої, а також оптимально використовувати природний матеріал для розумового і морального розвитку вихованців [10].

Усвідомлення важливості й дбайливого ставлення до природи необхідно виховувати в дітей із ранніх років. Природа є джерелом знань і радісних переживань малюка, які часто запам'ятовуються на все життя. Раннє й дошкільне дитинство – це період пробудження інтересу і любові до природи й пізнання її через конкретні об'єкти та явища. Саме конкретні об'єкти природи завдяки впливу на емоційно-чуттєву сферу можуть пробудити в дитині бажання спілкуватися і взаємодіяти з довкіллям. Для дітей характерна суб'єктивізація стосунків з об'єктами природи, яка з часом трансформується у стійке позитивне ставлення до природи в цілому. Основою такого ціннісного ставлення є позитивні емоції від спілкування з природою, знання про роль природи в житті людини, усвідомлення взаємозв'язків між усіма елементами природи [1].

Відповідно до сфери «Природа» Базового компоненту в дитини дошкільного віку необхідно формувати реалістичні уявлення про явища природи, базові елементи природодоцільного світогляду, усвідомлення єдності всіх природних елементів і себе як частки природи. Становлення екологічного світогляду відбувається поступово впродовж багатьох років життя й навчання людини. Початок цього процесу, на думку Н. Глухової, Н. Горобахи, Н. Лисенко, С. Ніколаєвої, З. Плохій та ін. [4], припадає на період дошкільного дитинства, коли у процесі екологічного виховання закладаються основи світорозуміння, екологічної свідомості й практичної взаємодії з природою. Дослідники підкреслюють значущість дошкільного віку для вирішення питань екологічного виховання, оскільки саме в цей період дитина набуває першого досвіду взаємодії зі світом Природи, формуються основи її ціннісних орієнтацій.

Природі належить особливе і дуже важливе місце: краса в ній, по-перше, є першоджерелом краси в мистецтві; по-друге, ця краса розлита в усьому Всесвіті і, по-третє, її питома естетична вага величезна, оскільки прекрасне у природі завжди перед очима і треба тільки вміти бачити і відчувати його. Особливі чуттєві людські сутнісні сили (а до них відноситься і наша естетична здатність), що відображуються у предметах природи, можуть знайти своє самопізнання тільки в науці про неї. Спільне переживання

краси природи зближує дітей, налагоджує між ними душевні відносини, зароджує почуття спільності, єдність думок, бажань, сприяє вихованню гуманного ставлення до природи, що часто виражається в активному захисті й охороні [7]. Відтак, у формуванні у дітей ціннісного ставлення до природи важливу роль відіграє їхня практична діяльність не лише в дошкільному навчальному закладі, але разом із сім'єю у природі. Така організована робота пов'язана з вивченням екологічних проблем та обумовлює розвиток у дошкільників творчих потреб і здібностей знаходити оптимальні варіанти вирішення цих питань.

Контакт із природним довкіллям людини починається з раннього віку. Саме тоді закладаються початки екологічної культури особистості. Цей процес має ґрунтуватися на психологічних особливостях дошкільників. Серед останніх важливими є підвищена емоційна чутливість, несформованість пізнавальної та вольової сфер. У ставленні до природи дитина не диференціює своє «Я» від навколишнього світу (егоцентризм), не розрізняє межу між «людським» і «нелюдським» (антропоморфізм); у неї переважає пізнавальний тип ставлення (який об'єкт на дотик, смак, а не милування ним) порівняно з емоційно-почуттєвим і практично-дієвим. Психологічні особливості ставлення дошкільнят до природи визначають педагогічну стратегію формування основ їхньої екологічної культури [6, с. 5].

Аналізуючи науково-методичні праці провідних учених минулого (Л. Виготського, С. Рубінштейна та ін.), ураховуючи законодавчу базу сучасної освіти, спираючись на сучасний погляд відомих педагогів-практиків (Г. Морочко, З. Плохій та ін.), а також ураховуючи вікові особливості дітей і власний досвід роботи в дошкільному закладі, Т. Певіцина [5] зазначала, що основними завданнями у формуванні екологічної культури дошкільника є такі: формування системи наукових знань про основні екологічні фактори в розвитку живої природи (світло, температура, волога), поживність ґрунту (харчування); формування системи ціннісних орієнтацій (узаємозв'язки й залежності людини і природи); спостереження за природними об'єктами та явищами; підвищення пізнавального інтересу дитини до природи описами об'єктів та явищ (за допомогою авторських творів, народних прислів'їв, прикмет, віршів, пісень); формування вмінь і навичок екологічної грамотності особистості шляхом активізації знань і практичного досвіду дітей у різних видах діяльності (гра, праця, науково-дослідницька діяльність, навчання); виховання бережливого ставлення до природи, уміння бачити її красу; знайомство з природою рідного краю.

У процесі дослідно-експериментальної роботи Т. Певіцина визначила, що для вирішення поставлених завдань важливим є створення розвивального природного середовища навколо дітей для їхньої самостійної та спільної з дорослими діяльності.

Висновок. Виходячи з вище сказаного, екологічне виховання дошкільників під час спілкування з природою займає провідне місце в системі виховання молодого покоління. Окрім того, ціннісне ставлення дошкільників до природи є найважливішим елементом формування їхньої екологічної культури. У дитини формується свідоме сприйняття суспільного довкілля, почуття відповідальності за свою діяльність у природі, розумне використання її багатств.

Проте порушене питання не вичерпує всіх аспектів проблеми значення природи у житті дитини, перспективою подальших досліджень є розкриття змісту, форм і методів екологічного виховання дошкільників.

Список використаної літератури

1. Беленька Г. В. Експериментально-дослідницька діяльність дітей у природі як технологія пізнавального розвитку [Електронний ресурс] / Г. В. Беленька. – Режим доступу : http://elibrary.kubg.edu.ua/926/1/G_Belenky_%20PTMPE_11_48_PED_PI.pdf
2. Гладюк Т. Ідеї формування екологічної культури молодших школярів у педагогічній спадщині В. Сухомлинського / Т. Гладюк // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка : Педагогіка. – 2002. – № 5. – С. 59–62.

3. Іщенко Л. В. Екологічне виховання старших дошкільників та молодших школярів в НВК «Школа-дитячий садок» [Електронний ресурс] / Л. В. Іщенко. – Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/20/visnuk_24pdf
4. Нестеренко В. В. Екологічне виховання дітей дошкільного віку як педагогічна проблема [Електронний ресурс] / В. В. Нестеренко, О. М. Лятамбур. – Режим доступу : http://sandavak.narod.ru/stud_stat/lyatambur.pdf.
5. Певіцина Т. О. Діяльність дошкільного навчального закладу та сім'ї з екологічного виховання дітей / Т. О. Певіцина // Таврійський вісник освіти. – 2013. – № 2 (42). – С. 87–94.
6. Плохій З. П. Виховання екологічної культури дошкільників : метод. посіб. / З. П. Плохій. – Київ : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2002. – 173 с.
7. Пономарева Л. И. Ознакомление с природой как основа эколого-эстетического воспитания детей дошкольного возраста [Электронный ресурс] / Л. И. Пономарева, О. В. Барабаш. – Режим доступа : <http://shgpi.edu.ru/files/nauka/vestnik/2014/2014-4-20.pdf>.
8. Рогальська-Яблонська І. П. Соціалізація та виховання особистості в дошкільному дитинстві : теоретичні аспекти та методичний супровід : монографія / наук. ред. І. П. Рогальська-Яблонська ; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Умань : Жовтий О. О., 2013. – 334 с.
9. Світ дитинства : комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів / упоряд. О. М. Байєр, Л. В. Батліна, А. М. Богуш та ін. ; наук. керівник акад. А. М. Богуш ; за заг. ред. Л. В. Батліної. – Тернопіль : Мандрівець, 2015. – 200 с.
10. Соколовська О. С. Екологічне виховання старших дошкільників у системі підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів / О. С. Соколовська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_51/49.pdf.
11. http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_51/49.pdf.
12. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою : навч. посіб. / Н. Ф. Яришева. – Київ : Вища школа, 1993. – 255 с.

References

1. Belyanka, G. V. (2012). *Experimental-research activity of children in nature as a technology of cognitive development*. Retrieved from http://elibrary.kubg.edu.ua/926/1/G_Belenky_%20PTMPE_11_48_PED_PL.pdf (in Ukr.)
2. Hladyuk, T. (2002). Ideas of formation of ecological culture of junior pupils in the pedagogical heritage of V. Sukhomlynsky. *Naukovi zapysky TDPU im. V. Hnatyuka : Pedagogika (Scientific notes of TPU them. V. Hnatyuk: Pedagogy)*, 5, 59–62 (in Ukr.)
3. Ishchenko, L. V. *Ecological upbringing of senior preschoolers and junior pupils at NSC «School-Kindergarten»*. Retrieved from http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/20/visnuk_24pdf (in Ukr.)
4. Nesterenko, V. V., & Lyatambur, O. M. *Ecological upbringing of preschool children as a pedagogical problem*. Retrieved from http://sandavak.narod.ru/stud_stat/lyatambur.pdf. (in Ukr.)
5. Pevitsina, T. O. (2013). Activities of Preschool Educational Institutions and Families on Environmental Education of Children. *Tavriys'kyi visnyk osvity (Taurian Journal of Education)*, 2 (42), 87–94 (in Ukr.)
6. Plohy, Z. P. (2002). *Education of the ecological culture of preschool children: method. manual*. – Kyiv: Ed. journ «Preschool education» (in Ukr.)
7. Ponomareva, L. I., & Barabash, O. V. *Acquaintance with nature as the basis of ecological and aesthetic education of preschool children*. Retrieved from <http://shgpi.edu.ru/files/nauka/vestnik/2014/2014-4-20.pdf>. (in Russ.)
8. Rogalskaya-Yablonskaya, I. P. (2013). *Socialization and upbringing of the individual in preschool: theoretical aspects and methodical support: monograph / sciences ed. I. P. Rogalska-Yablonskaya; Uman state ped Un-t them. P. Tychna*. – Uman': Yellow Octopus (in Ukr.)
9. *The world of childhood: a comprehensive educational program for pre-school institutions / Ed. by Batlina, L. V.* (2015). – Ternopil': Mandrivets.
10. Sokolovskaya, O. S. *Ecological education of senior preschool children in the system of training of preschool education institutions*. Retrieved from http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_51/49.pdf. (in Ukr.)
2. Yarysheva, N. F. (1993). *Method of familiarizing children with nature: curriculum. manual*. – Kyiv: Higher school (in Ukr.)

Abstract. *Korynna H. O. Nature as a means of environmental health of children in preschool age.*

Introduction. *Ecological upbringing of preschool children is a very topical issue today, which aims at defining the tasks, methods and forms of working with children in the process of familiarizing them with the natural environment. During the acquaintance of children with the environment, in the process of familiarizing with the living and inanimate nature of the preschoolers, a careful and careful attitude towards it is formed, gradually the children learn to solve the issues of rational nature management, protect and reproduce the natural wealth of the land.*

Purpose. *The purpose of the article is to analyze and generalize information about nature as a means of environmental education of preschool children.*

Methods. During the study of this problem, such research methods as the analysis and synthesis of scientific literature were used, which allowed to generalize the theoretical material and reveal the essence of environmental education and what role belongs to nature in it.

Results. It was determined that elementary notions about the surrounding world are formed in preschool children, integral perception of nature develops in a harmonious combination of cognitive, aesthetic and ethical motives of interaction with it; an ecological culture, ecological representations, an emotional and value relation to nature and environmentally appropriate behavior are formed. The theoretical analysis of scientific literature and the place and role of nature in the ecological education of children are defined in the issue, the main tasks in the formation of their ecological culture. The pedagogical conditions of ecological education of children and psychological aspects of their value attitude to nature are revealed, they are: the provision of interdisciplinary approach in formation of knowledge about nature and nature use; the taking into account the age, cognitive capabilities of children in the process of environmental education; the organization of activities that promotes the improvement of the environment; the selection of optimal forms and methods for working with children; the preschool teacher example; the joint work of preschool educational institution and family. It is noted by the author, that early and pre-school childhood is a period of awakening of interest and love of nature and its knowledge through concrete objects and phenomena that awaken in a child the desire to communicate and interact with the environment.

The article focuses on the fact that nature is not only a source of knowledge of children of preschool age, as well as joyful experiences that the child memorizes for life.

Conclusions. Consequently, the ecological upbringing of preschool children during communication with nature takes the leading place in the education system of the younger generation. However, the issue raised does not exhaust all aspects of the problem; the prospect of further research is the disclosure of the contents, forms and methods of environmental education of preschoolers.

Key words: children; personality; preschool age; ecological education; nature; ecological culture; ecological knowledge; value relation to nature; pedagogical conditions.

Одержано редакцією 29.09.2017
Прийнято до публікації 06.10.2017

УДК 378.147:364.62 (045)

КУБЦЬКИЙ Сергій Олегович,
кандидат педагогічних наук, професор кафедри
соціальної педагогіки та інформаційних
технологій в освіті, Національний університет
біоресурсів і природокористування, Україна

СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА»

Анотація. Показано, що система професійної підготовки соціального працівника, якщо порівняти її з освітніми системами щодо підготовки інших фахівців, є найбільш трудомісткою, вимагає колосальних соціально-педагогічних ресурсів і постійної уваги щодо вдосконалення й розвитку. На основі аналізу проблемного поля дослідження від загального до конкретного (від окреслення особливостей діяльності до її конкретних аспектів і професійно-особистісних характеристик соціального працівника, закінчуючи його інтегрованим показником професіоналізму – професійною готовністю) обґрунтовується синергетична система професійної підготовки майбутнього соціального працівника, яка складається з цілей освіти, наріжних сфер освітніх компетентностей, критеріїв і показників професійної готовності майбутнього соціального працівника.

Ключові слова: сфера діяльності; ключові дії; основні функції; психологічні особливості; професійна готовність соціального працівника; критерії й показники професійної готовності соціального працівника; професійна підготовка; компетентнісний підхід.